

JURIDISKA FAKULTETEN vid
Lunds universitet

Nelly Sedergren

Ett offer för omständigheterna
En undersökning av hur kriminella kvinnor bedöms i
straffprocessen

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sverker Jönsson

Termin: VT 2017

Innehåll

Summary	1
Sammanfattning	3
1 Inledning	6
1.1 Syfte	6
1.2 Metod & material	7
1.3 Avgränsning	8
1.4 Forskningsläge	9
1.5 Disposition	9
1.6 Teorier	10
1.6.1 Likhet inför lagen	10
1.6.2 Stereotyper	10
1.6.3 Offer och gärningsperson	11
2 Teser	12
2.1 Ridderlighetstesen	12
2.2 Den onda kvinnan-tesen	13
3 Brottmål	15
3.1 ”Den kvinnliga omsorgen”	15
3.1.1 Västra Sverige mål nr B 4101-07	15
3.1.2 Brottmål med manliga gärningspersoner	16
3.1.3 Analys	16
3.2 ”Nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande”	17
3.2.1 Nedre Norrland mål nr B 1137-12	17
3.2.2 Göta hovrätt mål nr B 93-15	18
3.2.3 Svea hovrätt mål nr B 5950-10	19
3.2.4 Brottmål med manliga gärningspersoner	20
3.2.5 Analys	21

3.3 "Påverkad av någon annan"	23
3.3.1 Göta hovrätt mål nr B 380-15	23
3.3.2 Svea hovrätt mål nr B 6764-10	24
3.3.3 Svea hovrätt mål nr B 8390-08	24
3.3.4 Analys	25
4 Sammanfattande analys.....	28
Käll- och litteraturförteckning	31

Summary

What does it take for a person to commit a crime? What kind of person commits a crime? Offenders have always been interesting for both research and the society. There is a preconceived notion on how an offender should look or act like. At the same time, being a woman or a man comes with equal preconceptions. However, a female offender goes against all expectations of how an offender should act and how a woman should act. This essay will examine how the court assesses a female offender that has committed serious acts of violence.

The purpose of this essay is to examine how offender women are assessed in court compared to other women when it comes to fulfilling the role of being a woman. To do this, a literature study and a offender case analysis have been conducted. Through the essay, a gender perspective has been used to illustrate that there is a difference between the sexes and a feminist analysis to emphasize the difference through the offender woman's experience. In addition, two theses will be applied to explain the difference between women and men. Either if women receive gentler punishment by chivalry theses or if the punishment is harsher by the evil woman theses.

The literature study examined various stereotypical attributes. These attributes were then used in the offender case analysis. Those traits that were “typical” male or female was noticeable in the Court’s assessment. If a woman previously had experienced domestic violence, she was deemed to have “the battered woman syndrome” which attributes her some characteristics that are then difficult to get rid of. There was a tendency to assess women as victims based on their life situations or other circumstances. If she had “the battered woman syndrome”, it became an additional factor that removed some of her guilt to the act. As a result, in the offender case analysis which covered 11 cases, it showed that there was a difference in the assessment of offender offenders depending on their gender. There was a tendency to try to explain the act of the female offender

compared with the male where one rather accepts what has happened.
However, the case analysis was based on a small amount of cases and it
does not mean that there are no other cases showing a different assessment.

Sammanfattning

Vad är det som gör att man begår ett brott? Vad är det för slags person som begår ett brott? Kriminella personer har alltid varit ett intresse för forskning och allmänheten. Det finns förutfattade meningar om hur en kriminell person ser ut eller beter sig. Samtidigt finns det en lika tydlig bild av hur en kvinna eller man ska se ut eller bete sig. En kriminell kvinna går emot alla förväntningar medan en kriminell man inte gör det. Den här uppsatsen har undersökt hur domstolen bedömer kriminella kvinnor som har begått allvarliga våldsbrott.

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur kriminella kvinnor bedöms av domstol jämfört med varandra beroende på hur väl man uppfyller rollen av att vara kvinna. För att kunna göra detta har en litteraturstudie och en brottmålsanalys genomförts. Genom uppsatsen har ett genusrättsperspektiv använts för att kunna belysa att det finns en skillnad mellan könen samt en feministisk analys för att lyfta skillnaden genom den kriminella kvinnans erfarenhet. Vidare har två teser använts för att se skillnaden kvinnor emellan, om de antingen behandlas mildare genom ridderlighetsteser eller om de får ett hårdare straff genom onda kvinnan-tesen.

Genom litteraturstudien undersöktes olika stereotypiska egenskaper som sedan användes vid brottmålsanalysen. Sådant som var ”typiskt” manligt eller kvinnligt noterades vid domstolens bedömning. Om en kvinna sedan tidigare hade upplevt våld i nära relation bedömdes hon uppleva ”the battered woman syndrom” som tillskrev henne vissa egenskaper som sedan var svåra att bli av med. Det fanns en tendens att bedöma kvinnor som offer baserat på deras livssituation eller andra omständigheter. Om hon hade ”the battered woman syndrom” blev det en ytterligare faktor som tog bort en del av hennes skuld till gärningen. Detta har sedan visat sig i brottmålsanalysen, som är baserad på elva stycken brottmål. Det fanns en skillnad vid bedömning av kriminella gärningspersoner beroende på deras kön. Det finns en benägenhet att försöka förklara den kvinnliga gärningspersonens handling jämfört med den manlige

där man snarare accepterar vad det är som har hänt. Dock behöver inte detta betyda att det inte finns andra rättsfall som visar på en annorlunda rättstillämpning, eftersom studien bara har undersökt elva brottmål.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
HovR	Hovrätt
TR	Tingsrätt

1 Inledning

”Om en man begår ett mord är det hemskt för att någon har blivit dödad, men om en kvinna begår ett mord är det hemskt att hon har dödat.” - Suzanne Kordon och Anna Wetterqvist¹

Detta citat kan spegla de bilder som vi har av kvinnliga gärningspersoner som begår allvarligt dödligt våld.² Det finns flera riskfaktorer för att man ska begå ett våldsbrott, men desto mer begränsad bild av vem som kan begå ett brott. Det kan bero på att när vi läser om brott, läser vi om män och deras beteende.³ Män begår 90% av alla våldsbrott och att vara just man är en stark riskfaktor för att begå ett våldsbrott.⁴ Hur ser bilden av den kvinnliga gärningspersonen ut? Vad är det som gör att man kanske instinktivt hajar till när det är en kvinna som har begått ett brott? Man är mer intresserad av kvinnan som person än själva brottet.⁵

Denna uppsatsen kommer att undersöka vad som kan forma domstolarnas bedömning av kvinnor som begår våldsbrott och hur de faktiskt resonerar kring de kvinnliga gärningspersonerna.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur svenska domstolar resonerar vid påföljdsvalet när vuxna kvinnor begår allvarliga våldsbrott utifrån ett begränsat antal brottmål. Vidare kommer syftet att undersökas i ljuset av ett genusperspektiv med en feministisk analys. Vid analys av brottmålen kommer två teser att användas, ridderlighets- och onda kvinnan-tesen.

---

¹ Kordon & Wetterqvist s. 189.

² Med dödligt våld menas mord, dråp och dödsmisshandling enligt Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

³ Wykes & Welsh s. 1.

⁴ Föreläsning med doktorand Tova Bennett 2016-11-29.

⁵ Wykes & Welsh s. 1.

Frågeställningarna som kommer försökas besvaras är:

- Vad finns det för yttre påverkningar som kan forma bedömningen av kvinnliga gärningspersoner?
- Hur resonerar domstolarna vid dödligt våld av kvinnor jämfört med män?
- Är det någon skillnad i påföljd mellan kvinnor och män?

1.2 Metod & material

För att besvara syftet kommer uppsatsen att utgå ifrån både en litteraturstudie och en kvalitativ studie av brottmål.

En litteraturstudie innebär att man för ett vetenskapligt syfte gör en systematisk, metodisk och kritisk granskning av litteratur. Den litteratur som har använts är bland annat feministisk kriminologi av flera olika professorer och forskare på området. Syftet med litteraturstudien är att inhämta aktuell forskning för att sedan använda det som stöd till brottmålsanalysen. Den har även använts för att ge en översikt över problematiken kring könsnormer och faktorer som kan påverka bedömningen i rättsprocessen.

Frågeställningarna kommer att besvaras utifrån två olika hypoteser och förklaringsmodeller: ridderlighetstesen eller den onda kvinnan-tesen. De har olika utgångspunkter och har förutsättningar att ge olika resultat.⁵

Genom att göra en kvalitativ brottmålsstudie är det skillnaden mellan kvinnor och män i egenskap av gärningspersoner som kommer att undersökas. Även om brottmålen inte är identiska kan det finnas liknande omständigheter som gör det intressant att se hur domstolarna värderar vissa handlingar som utförs av kvinnor respektive män. Brottmålen kommer att granskas utifrån både tingsrätten och hovrätten. Brottmålen har valts ut utifrån brottsrubriceringen

---

⁵ Belknap s. 173.

och är från 2008 och framåt. Sammanlagt har 11 st brottsfall undersökts och bearbetats.

Uppsatsen har ett kritiskt genusrättsvetenskapligt perspektiv. Perspektivet utgår från att människors kön har en avgörande del vid bedömningar inom juridiken, att det finns föreställningar och normer som är outtalade. För att kunna ha ett genusrättsligt perspektiv måste en skillnad klargöras mellan begreppen kön och genus. Det är viktigt, eftersom det ena är biologiskt medan det andra är socialt konstruerat och båda spelar en viktig roll i bedömningen i rättssystemet. Det biologiska könet är det som man föds med. "Genus" är ett socialt konstruerat kön som har med sociala könsroller att göra. Det är genuset som avgör vad som förväntas av dig, beroende på ditt kön och vilken roll som du förväntas ta i samhället.⁶ I uppsatsen kommer perspektivet användas för att problematisera de föreställningar som finns kring genus och hur det kan inverka på den enskilde vid lagföring.

Uppsatsen kommer vidare att använda sig av en feministisk analys eftersom utgångspunkten är teori om genussystemet. Vid användning av en feministisk analys använder man sig av kvinnors erfarenheter för att förklara mänsklig erfarenhet av den sociala världen. Feminism är en ideologi med flera olika inriktningar men som bottenar i samma erkännelse: att det finns en ojämlikhet mellan könen i samhället. Det är även viktigt att belysa att om kvinnor behandlas annorlunda mot män, behandlas kvinnor annorlunda mot varandra. Klass, etnicitet, sexualitet och religion är viktiga perspektiv att ha med när man ska förstå hur kvinnor behandlas i rättssystemet.⁸ Genom en feministisk analys kommer uppsatsen att utgå ifrån de kriminella kvinnornas erfarenheter och hur domstolen främst bedömer dessa.

1.3 Avgränsning

Uppsatsen har för det första avgränsats till att enbart undersöka dödligt våld.

---

⁶ Yourstone (2008) s. 1.

⁸ Belknap s. 9.

Undersökningen omfattar för det andra bara svenska brottmål och hur det ser ut i Sverige. För det tredje borde intersektionalitet användas för att få en nyansering, men p.g.a. platsbrist kommer undersökningen enbart vara utifrån kön.

Domskälen i brottmålen kommer enbart redovisas i den mån som det är relevant till frågeställningarna.

1.4 Forskningsläge

Kön är den starkaste faktorn för att avgöra sannolikheten för om en person ska begå ett brott. Trots detta har kvinnor sällan inkluderats i kriminologisk forskning.

Kriminologiska teorier är konstruerade ”av män, för män” och förklarar snarare det manliga beteendet, än det mänskliga beteendet.⁷ Forskningen om män har inte haft sin utgångspunkt i en kriminell man, utan i ”den kriminella”.⁸ När kvinnor väl är representerade i forskning, är det i förhållande till män, som är normen.⁹

1.5 Disposition

Inledningsvis kommer uppsatsens deskriptiva del börja med en förklaring och genomgång av teorier, så som likhet inför lagen, stereotyper och offer och gärningsperson. I uppsatsens andra kapitel kommer de två teserna att förklaras mer ingående. Syftet med upplägget är att ge en ökad förståelse inför brottmålsanalysen, att försöka se och förstå hur domstolen har gjort sin bedömning. Brottmålsanalysen kommer ske löpande efter varje avsnitt som har delats upp för att skapa en klarare bild över brottmålen. Slutligen, i det avslutande kapitlet, kommer frågeställningarna försöka besvaras utifrån de perspektiv och teser som har använts.

---

⁷ Belknap s. 3.

⁸ Naffine s. 18.

⁹ Naffine s. 36.

1.6 Teorier

1.6.1 Likhet inför lagen

Straffrätten är en juridisk disciplin och en del av den offentliga rätten. Den offentliga rätten är en del av maktutövandet från staten mot den enskilde. Att kriminalisera, döma och verkställa brottspåföljd tillfaller således staten.¹⁰ Lagstiftningen kan framstå som neutral, men kan ändå slå olika hårt på olika grupper i samhället, s.k. indirekt diskriminering.¹¹ Juridiken i sig är byggd på manliga värderingar och synsätt. För att bedöma aktsamhet används ”en normalt aktsam person” som rättesnöre. Men bilden av denna är en vit, protestantisk, heterosexuell man. Kvinnor ses som ett tillägg till den aktsamme mannen. Rättssubjektet blir därmed könsspecifikt.¹²

Det finns således ingenting i Sveriges lagstiftning som tillåter en särbehandling mellan män och kvinnor genom olika påföljder eller bedömningar. Enligt denna princip bör därmed kvinnor och män behandlas lika. Principen om likhet inför lagen kommer att ligga till grund för uppsatsen när frågeställningarna ska besvaras.

1.6.2 Stereotyper

I dagens samhälle finns det vissa normer och stereotyper om hur man ska agera beroende på sitt kön. Man blir tillskriven olika egenskaper och förväntas agera utifrån dessa. Det gör kön till en viktig del i den sociala kategoriseringen.¹³

Något som beskriver det ytterligare är sexuell dikotomi. Det betyder att könen behandlas som två separata grupper. En egenskap kan bara tillhöra det ena könet, det endast är kvinnor som kan bära på barn. Men det kan bli en negativ uppdelning när en egenskap, som egentligen finns hos båda könen, blir

---

¹⁰ Asp & Ulvängen s. 17.

¹¹ Pettersson s. 145.

¹² Morrissey s. 33.

¹³ Yourstone (2008) s. 1.

tilldelad det ena könet.¹⁴ Olika egenskaper anses som typiskt manliga i förhållande till det kvinnliga könet. Exempelvis ses män som mer dominanta, aggressiva och riskbenägna. Kvinnor, som ska vara männens motsats, förväntas därmed vara undergivna, lugna och försiktigare. Män agerar mer rationellt medan kvinnor är känslostyrda.¹⁵

1.6.3 Offer och gärningsperson

Det som utmärker kvinnors dödliga våld är att offret oftast är en nära relation. Den kriminella kvinnan har oftast gått från att vara ett faktiskt offer till en gärningsperson. Hennes våld har varit en motreaktion mot tidigare misshandel.¹⁶ Exempelvis beskrivs misshandlade kvinnor lida av ”the battered women syndrom” (BWS) vilket innefattar flera olika begrepp så som ”women without wills” och ”cognitively, emotionally, and motivationally deficient”. Dessa egenskaper som tillskrivs den misshandlade kvinnan tenderar att finnas kvar under en längre tid vid bedömningen av henne. Förutom detta framställs en misshandlad kvinna som ett rent offer, d.v.s. att hon inte kan påverka eller har något ansvar för våldssituationen. Om en misshandlad kvinna mördar sin partner kan det ta bort ansvaret från handlingen på så sätt att det blir som en ursäkt.¹⁷

Kvinnans egenskaper gör också att de inte ses som brottslingar jämfört med män eller kan begå brott i samma utsträckning. Kriminella kvinnor anses därmed inte fullt ut ansvariga för begångna brott.¹⁸ Den kriminella kvinnan är ett offer, vilket beror på andra omständigheter än kvinnans faktiska handlande. Hon handlar aldrig med ett syfte.²¹

---

¹⁴ Ross s. 139.

¹⁵ Yourstone (2008) s. 9.

¹⁶ Diesen s. 213.

¹⁷ Åkerström s. 275; Morrissey s. 77-78.

¹⁸ Yourstone (2014) p. 9-10.

²¹ Morrissey s. 167.

2 Teser

Syftet med uppsatsen är att göra en undersökning av hur domstolarna resonerar vid påföljd när vuxna kvinnor begår allvarliga våldsbrott. För att kunna göra detta måste olika verktyg användas.

Wykes & Welsh beskriver hur domstolens påföljdsval för en kvinna kan bero på hur väl en kriminell kvinna uppfyller stereotypen av en bra eller dålig kvinna. Det sker en gedigen undersökning i den kriminella kvinnans bakgrund.¹⁹ Beroende på utfallet döms en förmånsbehandling eller en bestraffning ut. Det tillåter en demonisering av vissa kvinnor om de avviker från sin ”sanna” kvinnlighet.²⁰ En kvinnas brott måste även kategoriseras, ett brott kan antingen vara ”feminint” eller ”maskulint”. Det finns ingen liknande behandling för män som begår ”feminina” brott (sådana brott som begås av en kvinnlig majoritet) så som mened, stöld eller snatteri. När män begår brott, begår de brott. Mannen är normen, den generella brottslingen.²¹

Ridderlighet och onda kvinnan är inte alternativa, utan korresponderar med varandra.²² Båda förklarar könsbaserade skillnader i domstolsprocessen med könsrollsteorier och stereotyper med avvikande parter.²³

2.1 Ridderlighetstesens

Ridderlighetstesens är en förklaringsmodell i hur män och kvinnor bedöms inom rättsprocessen. Modellens utgångspunkt är att synen på kvinnor är att de behöver beskyddas av män. Detta leder till en mildare behandling.²⁴ Men kriteriet för att få en mildare behandling är att det är ett mildare brott, att det stämmer överens med vad som förväntas av en kvinna/kvinnlig förövare och

---

¹⁹ Kordon & Wetterqvist s. 8.

²⁰ Mallicoat s. 432, s. 416; Wykes & Welsh s. 58.

²¹ Hollari s. 374; Ross s. 140; Naffine s. 206.

²² Belknap s. 173.

²³ Mallicoat s. 432.

²⁴ Yourstone (2008) s. 15.

att det finns ”lite” bevisning mot dem.²⁵ De ska förtjäna en mildare behandling.²⁹

Det finns tre faktorer som skulle kunna vara en annan förklaring till ridderlighetstesen. Den första är klandervärdheten; att kvinnors brottslighet grundar sig på barndomstrauma eller att de har en högre risk för mental sjukdom. Den andra är risken att återfalla i brottslighet; kvinnor löper en mindre risk till återfall och behöver därmed inte straffas lika hårt som män. Den sista är att det kan finnas fler som förlitar sig och är beroende av kvinnan, exempelvis om hon är en moder. Utifrån dessa faktorer kan bedömningen av kvinnor bli mildare.²⁶

Ridderlighetstesen kan ses som omvänd diskriminering, men det är mer komplext än en enkel förmånsbehandling för kvinnor. Det skulle istället kunna vara ett tecken på att kvinnor generellt anses som mindre värda och att det riktar in sig mot vissa kvinnor som stannar kvar i sin könsroll.²⁷

2.2 Den onda kvinnan-tesen

Forskningen är inte överens om kvinnor behandlas mer fördelaktigt än män.²⁸ Det finns andra teorier om att kvinnor får lika hårt eller hårdare straff gentemot varandra och män för liknande brott. Men det sker mindre sällan än ridderlighetstesen.²⁹

Tesen tar sikte på i vilka situationer som kvinnor särbehandlas negativt. När kvinnor begår brott som går emot den kvinnliga könsrollen har de inte bara brutit mot normen att begå brott, utan också vad det innebär att vara kvinna.³⁰ Om en kvinna begår grövre brott talar det emot deras oskuld och desto mer avvikande deras beteende är desto närmare kategoriseras de som den onda

---

²⁵ Belknap s. 173.

²⁹ Ross s. 138.

²⁶ Belknap s. 174.

²⁷ Belknap s. 174.

²⁸ Yourstone (2008) s. 15.

²⁹ Ross s. 136.

³⁰ Belknap s. 173.

kvinnan och släcker ut någon form av ridderlighetsbehandling.³¹ Något som förstärker den onda kvinnan-tesen är uppdelningen av egenskaper mellan könen. Det har ovan redovisats vilka egenskaper som betraktas som kvinnliga och vad som är manligt.

---

³¹ Yourstone (2008) s. 15; Ross s. 138.

3 Brottmål

I den här delen av uppsatsen kommer frågeställningarna undersökas med hjälp av brottmål, utifrån de två teserna ”Ridderlighet” och ”Den onda kvinnan”. Brottmålen presenteras kort och därefter analyseras både tingsrätten (TR) och hovrättens (HovR) bedömningar utifrån de två teserna. Parterna kommer att benämnas med K för kvinna och M för man. Om det tillkommer ytterligare parter kommer det att markeras.

Varje titel kommer också att ha en jämförelse med manliga gärningspersoner och med fokus på om det finns en likhet eller skillnad i bedömningen vid likartade fall.

3.1 ”Den kvinnliga omsorgen”

3.1.1 Västra Sverige mål nr B 4101-07

K dömdes till fängelse i 10 år för mord på M i TR. Hon hade en nära relation till M. M hade en sjukdomshistoria och åt blodförtunnande medicin. K misshandlade M med ett tillhygge efter vad TR beskrev som ”ett ömsesidigt gräl där K tappade besinningen och kontrollen”. K lämnade därefter bostaden med M liggandes kvar.

TR bedömde att K måste varit likgiltig inför att M kunde avlida, vilket han gjorde några timmar efter misshandeln som både var brutal och besinningslös.

HovR ändrade TRs dom när det gällde ansvar på så sätt att gärningen istället skulle bedömas som grov misshandel och vållande till annans död med ett fängelsestraff på fyra år. När M hittades hade han ett täcke på sig och hans huvud vilade på en kudde. Med detta menade HovR att K ångrade sina handlingar och ville lindra verkningarna. Hennes likgiltighet över att M kunde avlida kunde ifrågasättas. HovR konstaterade det faktum att hon lade täcket på honom kunde tolkas som att hon inte ens i gärningsögonblicket var likgiltig inför om M skulle avlida eller inte.

3.1.2 Brottmål med manliga gärningspersoner

I Svea Hovrätt mål nr B 9585-16 misshandlade M sin partner så att hon avled. Han dömdes till 18 års fängelse för mord. M var påverkad av narkotika. Instanserna bedömde det som ett svartsjukemotiv. K beskrevs vara i fysiskt underläge, hon vägde 59 kg medan M vägde 115 kg. M ringde 112 efter att han hade misshandlat henne, men K avled på sjukhus tre dagar senare. M hade tidigare varit inlagd på psykiatri p.g.a. hallucinationer och vanföreställningar som han fick av narkotikan.

3.1.3 Analys

Med den kvinnliga gärningspersonen fanns det inget som pekade på varken förmildrande eller försvårande omständigheter utifrån teserna. Utan det var senare när HovR dömdes helt annorlunda än TR och lade fokus på andra omständigheter. HovR sänkte TRs fängelsestraff med sex år, vilket ändå måste räknas som en betydlig förändring. De ändrade också rubriceringen från mord till grov misshandel och vållande till annans död. De lade stor vikt över hennes ånger till sitt offer som hon precis hade misshandlat. K förnekade helt till gärningen. Att han hade varit skyddslös, åt blodförtunnande medicin, mottagit våldet liggandes, att K hade använt ett tillhygge som vapen och att våldet hade varit så pass kraftigt att han hade benbrott verkade inte tala tillräckligt starkt för att K skulle anses likgiltig inför att M kunde avlida.

HovR lade stor vikt kring hennes omsorg efter att misshandeln hade skett och inte omständigheterna kring misshandeln. Det fanns två skiljaktiga i domen som menade på att Ks våld var alldeles för besinningslöst för att kunna räknas som grov misshandel och att hon måste haft vetskap om att han kunde avlida.

Om man jämför det med den manlig gärningsperson som också misshandlade sin partner att hon avled gjorde TR en annan bedömning. Att han ringde 112 och lade sin flickvän i sidoläge ansåg TR att han kunde ha dubbla syften med det, att han hade varit kalkylerande. Det lämnades utan avseende.

Det fanns skillnader i omständigheter i brottmålen men båda gärningspersonerna har använt ursinningslöst våld mot sina offer. Båda offren har avlidit p.g.a. skadorna och har varit i en skyddslös position. Gärningspersonerna har vidtagit olika åtgärder efter misshandeln. M ringde 112, medan K lade ett täcke över sitt offer. M dömdes för mord på 18 års fängelse, medan K dömdes för grov misshandel och vållande till annans död 4 års fängelse. Att K hade lagt ett täcke över sitt offer sänkte hennes straff med 6 år. Att M ringde 112 lämnades utan avseende. Hans ”omsorg” bedömdes som kalkylerandes. Hennes ”tecken” på ånger genom att lägga ett täcke på sitt offer, istället för att ringa till 112 och därmed ge sitt offer en riktig chans att överleva verkade väga tyngre.

Utifrån de två teserna, tycks ridderlighetsteser passa in bäst här. Kriterierna i tesen är att hon har stannat kvar i sin könsroll och att hon har ett behov att beskyddas av män. Fast hon har misshandlat M är det de kvinnliga egenskaperna som räddar henne. Hennes typiska kvinnliga omsorg och ånger för det hon har gjort talar för att hon, trots att hon är kapabel till dådet, inte ska straffas utan snarare ska räddas och beskyddas av domstolen. Att varken TR eller HovR lyckades fastställa något motiv tror jag talar för Ks fördel eftersom det enklare går att ”passa in henne i den kvinnliga ramen”.

3.2 ”Nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande”

3.2.1 Nedre Norrland mål nr B 1137-12

K knivhögg sin pojkvän M medan han låg och sov. TR dömde K till 15 års fängelsestraff. Det fanns sedan tidigare en historia av fysisk och psykisk misshandel av M. K framställde sig själv som mesig och att hon alltid var tvungen att fråga M om saker innan hon kunde göra något. Vid gärningstillfället beskrev K att hon inte kunde besinna sig själv och att ”det rann över för henne”. Hon skulle kl 02 skära upp en melon och skulle fråga M om hon kunde använda en speciell kniv.

TRs bedömning var att våldet hade varit omfattande. Hennes förklaring till att väcka honom kl 02 för att fråga om en kniv tedde sig allt för långsökt enligt TR. Det saknades spår av strid, vilket enligt TR bedömning gör att hennes påstående om nödvärn inte var trovärdig. Vid en rättspsykiatrisk undersökning framkom det att hon inte begick gärningen under psykisk störning. Ett vittne P berättade att K hade sagt att K hade väntat på att M skulle somna innan hon angrep M med kniv.

Utifrån detta dömde TR henne till 15 års fängelsestraff.

HovR å andra sidan dömde till 14 års fängelsestraff med hänsyn till den rättspsykiatriska undersökningen. HovR motiverade ”Den aktuella gärningen skulle kunna förklaras i ljuset av hennes bristande självkontroll och impulsiva läggning.”³² Enligt 29 kap 3§ 1 och 2 Brottsbalken (BrB) ska någon annans kränkande beteende eller att den tilltalade till följd av psykisk störning haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande verka som en förmildrande omständighet. HovR menade att, eftersom K tidigare var ostraffad, kunde inte ”bara” den tidigare psykiska och fysiska misshandeln från M ha orsakat att gärningen skedde.

3.2.2 Göta hovrätt mål nr B 93-15

K mördade Z, en tjej som hade en relation med Ks före detta pojkvän M. TR dömde henne till 16 år för mord och brott mot griftefrid. K åkte hem till Z, utrustad med hammare, kniv och sprutor som var preparerade med insomningsmedicin. Där tillfogade hon Z skador som ledde till att hon avled. Därefter styckade hon Zs kropp. K påstod att hon bara ville skrämma Z, att hon hade ett mindervärdeskomplex till henne. Hon påstod att hon inte förstod vad hon gjorde, utan såg allt som en utomstående betraktare. Efter gärningen körde hon iväg med Zs kropp och gömde den i skogen.

Vid en rättspsykiatrisk undersökning framkom det att hon inte begick gärningen under en allvarlig psykisk störning. Hon uppfyllde dock kriterierna

---

³² S. 22 i brottmålet.

för maladaptiv stressreaktion. I TR togs detta med i bedömningen. Hennes avsikt att bara skrämma Z kunde inte lämnas utan avseende. Att hon hade gjort Google sökningar som beskrev nästan hela händelseförloppet var enligt läkarens utlåtande en verklighetsflykt för K, vilket även K påstod. TR ansåg att det inte gick att användas för att se ifall K planerat att döda Z. TR kom fram till att K hade varit likgiltig inför att Z kunde avlida.

När det kom till påföljd, menade TR att det kunde räcka med att vara en ”vanlig” psykisk störning och inte att det behövde vara en allvarlig psykisk störning. Det fanns å andra sidan inget direkt stöd för att hennes störning påverkat gärningen, men hon hade haft nedsatt förmåga att påverka händelseförloppet.

HovR ansåg att hennes psykiska störning inte var att likställas med en personlighetsstörning. Läkarens utlåtande om hennes psykiska mående tillmättes ingen betydelse. HovR menade att hennes avsikt att skrämma Z skulle lämnas utan avseende. Vid påföljdsbedömningen menade HovR att det saknades tillräckliga skäl för att det skulle anses att K, till följd av psykisk störning, hade haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlade. HovR dömde henne till livstidsfängelse.

3.2.3 Svea hovrätt mål nr B 5950-10

K dömdes till livstid för mord och mordbrand. Hon hade anlagt en brand i sin lägenhet medan hennes make och dennes vuxna son befann sig där inne. Maken avled medan sonen överlevde. Branden var omfattande. Alla tre hade ett alkoholmissbruk och var ekonomisk utsatta med mycket lån för att finansiera missbruket. K ville flytta isär från M, som vägrade detta. M hade tidigare misshandlat K.

Systemen till den avlidna vittnade om att K hade skojat om att döda M, men att hon inte tog det på allvar. Andra vittnen berättade att K sagt att hon hade ”tönt på” i samband med branden, samt att hon erkände för en läkare på sjukhuset vad som hade hänt. Hennes erkännande bedömdes av TR som adekvat och att

hon hade uppträtt samlat. Hon hade sedan tidigare dömts för bland annat dråp till åtta års fängelse.

Enligt en rättspsykiatrisk undersökning hade hon inte begått gärningen under en allvarlig psykisk störning, men att hon hade en antisocial personlighetsstörning med psykopatiska och narcissistiska drag. I utlåtandet stod det att gärningen skulle kunna bero på det just beskrivna och att hon hade förlorat impuls kontrollen vid alkoholpåverkan. TR beskrev att hon mådde dåligt och att hon ”ville ta sig ur förhållandet men inte mäktade med detta”. Dock menade TR att detta inte påverkade påföljdsbedömningen. HovR fastställde TRs dom utan någon större utläggning.

3.2.4 Brottmål med manliga gärningspersoner

I Hovrätten för nedre Norrland mål nr B 2437-16 dömdes M till försök till mord till 8 års fängelse efter att han hade huggit sin kompis flera gånger med kniv. M var påverkad av alkohol och narkotika och hade sedan tidigare frivilligt lagt in sig på psykiatri eftersom han upplevde vanföreställningar och psykostillstånd. HovR valde att lämna det utan avseende, eftersom M inte hade nämnt att han hade paranoida tankar före eller efter attacken.

I Svea Hovrätt mål nr B 9047-11, ströp en manlig gärningsperson sin mamma med ett hundkoppel. Han dömdes till 11 års fängelse för mord. Deras tidigare relation hade präglats av att mamman saknat förståelse till Ms psykiska välmående och uppträtt hånfullt mot honom under stor del av hans uppväxt. TR menade att det talade i förmildrande riktning att det var en impulshandling. Den rättspsykiatriska undersökningen kom fram till att han hade begått gärningen under en psykisk störning som inte var allvarlig.

I Göta hovrätt mål nr B 2735-09 dömdes M till 16 års fängelse för mord på sin sambo. Han knivhögg henne medan hon låg och sov och sedan ströp henne. Han beskrev det som att ”det rann över för honom” och ville att K skulle dö. K var enligt TR helt försvarslös och deras gemensamma barn var i hemmet under tiden. Han fick genomgå en rättspsykiatrisk undersökning som

visade på en viss psykisk insufficiens. Han hade inte begått gärningen under en allvarlig psykisk störning, men det blev en förmildrande omständighet i TR. Efter att det kommit en ny straffskala 2009 skärpte HovR fängelsestraffet.

3.2.5 Analys

I de sex brottmålen tog instanserna olika hänsyn till den psykiska störningen. Fem av sex fick genomgå en rättspsykiatrisk undersökning. De kvinnliga gärningspersonerna bedömdes inte ha agerat under en allvarlig psykisk störning, men fick ändå utlåtanden som gav stöd till att de hade haft nedsatt förmåga att påverka händelseförloppet. Att instanserna lade olika vikt vid detta kommer att diskuteras nedan.

En jämförelse mellan de manliga gärningspersonerna är att det psykiska tillståndet beaktades för den gärningsperson som hade en bakgrund med terapi och mediciner. Den andra gärningspersonen hade varit frivillig inlagd på psykiatri och även hans offer beskrev att han inte fick kontakt med M och att han kunde bli paranoid vid användning av narkotika. Instanserna lämnade detta utan hänseende p.g.a. att M inte hade beskrivit att han upplevde några paranoida tankar vare sig före eller efter händelsen.

Utifrån brottmålen kan man se en skillnad vid bedömningen av psykisk sjukdom mellan kön. För en manlig gärningsperson krävs det att den psykiska störningen har dokumenterats sedan innan och att gärningspersonen själv har påkallat att den existerade vid gärningstillfället. De kvinnliga gärningspersonerna hade ingen tidigare bakgrund av psykisk störning. Ändå bedömdes två av kvinnorna haft nedsatt förmåga under någon av instansernas bedömning som påverkade påföljden. Detta kan bero på att det görs gedigna undersökningar och överanalyseringar av kvinnors bakgrund. Detta för att kunna hitta en ursäkt till gärningen.³³ Detta stämmer överens med ridderlighetstesen. Den ena kvinnliga gärningspersonens³⁴ bristande självkontroll och impulsiva läggning, enligt rättspsykiatriska

---

³³ Kordon & Wetterqvist s. 8.

³⁴ Nedre Norrland mål nr B 1137-12.

undersökningen, kan ha övertolkats till hennes fördel. Det räckte helt enkelt inte med att hon var trött på att bli illa behandlad av M.

Det finns skillnader mellan de tre kvinnliga gärningspersonerna. Hon som mördade sin pojkvän fick 14 års fängelse, medan de andra två fick livstid. Omständigheterna kring mordet och relationerna till offret är olika. Den ena kvinnan ”stämmer in” på den generella kvinnliga gärningspersonen; nära relation till offret, skedde i hemmet, det låg inte någon närmare planering bakom mordet, har upplevt misshandel av något slag sedan tidigare och såg det som sin enda utväg att komma ur relationen. Det var också hon som dömdes till 14 år och hennes bristande självkontroll och impulsiva läggning användes i bedömningen hos HovR. Som tidigare nämnts, passar detta bra överens med ridderlighetstesen. Hon behöver skyddas från systemet, eftersom hon själv är ett offer, hade nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande och även hade barn.³⁵

I mordet på kärleksrivalen var det TR som tog med hennes psykiska störning i bedömningen och ansåg att mordet tillsammans med brott mot griftefriden utgjorde ett fängelsestraff på 16 år. TRs bedömning skulle kunna ligga i linje med ridderlighetstesen. Gärningspersonens förklaringar till hennes agerande var att hon försökte skrämmas och att det var en verklighetsflykt. Om det skulle vara samma omständigheter för en manlig gärningsperson, känns det otroligt att TR hade gjort samma bedömning. Hon beskrevs som impulsiv, att hon inte kunde agera under stress och att hon kände sig underlägsen sitt offer.³⁶ I HovR å andra sidan lämnade det utan avseende och menade att det inte kunde ses som en psykisk störning. De dömde henne till livstid. Hon passade inte in i den stereotypa kvinnliga gärningspersonen eftersom hennes offer inte var närstående och hon kände inte henne särskilt väl, det var mot en person av samma kön hon hade planerat och hon styckade även sitt offer efteråt. Dock kan sägas att även fast hon i slutändan inte fick en mildare behandling (som i TR), behöver inte det betyda att hon fick en hårdare

---

³⁵ Yourstone (2008) s. 13.

³⁶ Kordon & Wetterqvist s. 27.

behandling. Det är få kvinnor som sitter inne på livstid, men det kan ha ett göra med att det i regel är färre kvinnor som begår allvarliga våldsbrott.

Den tredje kvinnan som anlade en brand bedömdes också ha en psykisk störning, men den gav inget utslag i påföljderna i instanserna. Hon var påverkad av alkohol vid gärningstillfället och den enda med ett missbruk och tidigare kriminellt förflutet. TR nämnde att hon ville komma ur sin relation, men inte kunde göra det på något annat sätt än det som skedde. De menade att hennes desperation var det som gjorde att hon begick gärningen.

3.3 ”Påverkad av någon annan”

3.3.1 Göta hovrätt mål nr B 380-15

M och K dömdes båda till 18 års fängelse för mordet på Ks pappa (P). Det fanns en intressekonflikt mellan parterna, eftersom P inte tyckte om M och hans förhållande till K. P hotade med att göra K arvlös om hon fortsatte att vara tillsammans med M. P försvann och hittades två år senare, begravd på en åker. M erkände gärningen för en person i organisationen Missing People och berättade att M hade skjutit P på kort avstånd i dennes säng och sedan hade K hjälp till att forsla bort och sedan begrava kroppen.

K och P arbetade tillsammans och K beskrevs som att hon var Ps skugga. Fanns motstridiga beskrivningar om deras förhållande, dels att P terroriserade K psykiskt, dels att de var bästa vänner. Efter att P försvunnit, beskrev vittnen att K hade börjat agera mer kontrollerande på jobbet. Hon var initiativlös och passiv vid medverkan till att leta efter P. Hon uppträdde mer ledsen och emotionell, vilket både M och andra vittnen beskrev. M bedömdes av TR som skrytig och hade låg trovärdighet. I M och Ks förhållande beskrevs K som den dominerade.

Vid bedömningen om K hade medverkat till mordet fäste TR vikt vid Ks agerande efter gärningen. Att hon hade upplevts mer ledsen och emotionell ansåg TR att ”ett sådant beteende stämmer väl överens med det hos en person

som har djup ånger över att hon medverkat till ett mord på sin far men knappast med det sätt som K normalt uppvisade med en relativt avvaktande attityd till händelsen i omvärlden.” TR menade också att Ps hotelser om att göra henne arvlös skulle kunna ha byggt upp ett hat från Ks sida. Han hade försökt göra allt för att förstöra förhållandet mellan dem.

I HovR fastslogs det vilka motiv som kunde ha funnits. De menade eftersom P var god för 50 mkr hade både K och M ett ekonomiskt motiv. K hade också ett intresse att bli av med P för att kunna skapa en familj med M.

3.3.2 Svea hovrätt mål nr B 6764-10

K dömdes till försök till mord till 10 års fängelse. Hon knivhögg sin sambo efter att de hade bråkat. Hon var berusad under händelsen och hade ett alkoholmissbruk. I TRs bedömde hennes mångåriga alkoholmissbruk hade präglats av tilltagande psykofysiska skadeverkningar av destruktiva relationer till män.

3.3.3 Svea hovrätt mål nr B 8390-08

K dömdes till fängelse på livstid för mord och försök till mord. K mördade två barn och försökte mörda mamman (Z) till barnen. Hon hade sedan tidigare haft en relation med M, som var sambo med Z. K hade blivit avvisad av M och därefter sökt upp dennes bostad där barnen och Z var hemma. Våldet var riktat mot huvudet och var omfattande, barnen fick 10-15 slag vardera. K hade använt ett hammarliknande tillhygge.

K tog brytningen hårt. Hon hade e-mailat och skrivit brev till M som enligt TR vittnade om desperat frustration. Hon påstod att hon hade fött hans barn, men sedan adopterat bort det. Det beskrevs som ett anmärkningsvärt uttryck och åtgärd. Hon försökte att ta sitt liv tre gånger. Allt detta kan anses vara till för att skuldbelägga och skada M. K kartlade även M och Zs liv genom att ringa deras hemtelefoner, skriva ut bilder på deras hus och befann sig utanför huset vid ett tillfälle.

HovR fastställde TRs dom. Hennes förtvivlan över relationen som ledde till självmordsförsöken. HovR beskrev alla Ks handlingar som ”olycklig kärlek” och att hon var besatt av M. Ett citat från HovR lyder ”... föreställningar om det liv som Z påbörjat med M; ett liv som K själv ville ha.” HovR menade att detta gav motiv till att angripa Z och hennes barn, att hon hade stått i vägen för att K skulle kunna få ett förhållande och ett liv tillsammans med M. K hade inte begått gärningen under allvarlig psykisk störning.

3.3.4 Analys

Båda personerna i det första brottmålet dömdes till 18 års fängelse av samtliga instanser. Det intressanta är att läsa hur instanserna beskriver parterna och vad de kan ha för tänkbart motiv. Båda har ett ekonomiskt motiv, medan K också hade ett ”familjemotiv”, vilket stämmer väl in med de stereotyper som finns i dagens samhälle där kvinnor förväntas vilja bli mödrar. TR lade vikt vid att hon hade varit emotionell och att detta i sig kunde styrka att hon hade deltagit i mordet på P. M, å andra sidan beskrevs som stolt över gärningen och skrytlig. Förhållandet till P drabbade K mest, eftersom hon var hans släkt och arbetspartner. TR var också mer målande kring K, speciellt i påföljdsdelen där gärningen liknades vid en avrättning, medan vid M beskrevs Ps död som ett kort ögonblick där han kan ha upplevt dödsångest.

I det här fallet passar båda teserna in, vilket är möjligt eftersom de kompletterar varandra. Det som talar för ridderlighetstesen är att K påverkades negativt av båda relationerna vilket drev henne till handling tas upp i det andra brottmålet där man beskrev en annan kvinnlig förövares ”destruktiva relation till män”.³⁷ Att man lägger stor vikt vid Ks relation till M och P kan betyda att K ses som formbar och inte en riktig gärningsperson i sig, fast hon döms till 18 år fängelse. Genom att de lägger över skulden på P genom att han har ”byggt upp ett hat” skulle det kunna ses som att K inte längre är ansvarig för sina handlingar utan att det blir som en slags provokation från Ps sidan. K var inte heller den som mördade P, men hon

---

³⁷ Svea hovrätt mål nr B 6764-10; Svea hovrätt mål nr B 5950-10.

deltog aktivt i planering och i städning. Detta kan ses som typiskt kvinnligt, eftersom hon distanserade sig från mordet.³⁸

För den onda kvinnan-tesen finns faktorer som att hon också ville ha pengar och såg sin pappa som ett hinder. Hon fick även M att mörda åt henne, hon var den dominanta i deras förhållande och behövde ”bara” hjälpa till med att städa undan spåren från mordet och flytta kroppen. Genom att hon mördade sin pappa fick hon tillgång till inte bara hans pengar utan även hela verksamheten och fick styra som hon ville. Hon tog också mer kontroll och ansvar på jobbet. Genom detta kan hon anses vara mer beräknelig och mindre känslostyrd. Hon såg en vinst på längre sikt. Samtidigt fick hon lika långt fängelsestraff som M.

I fallet med barnamorden bedömdes K på olika sätt i instanserna. HovR har en mer dramatisk beskrivelse om hennes motiv än TR. Det är hennes ”olyckliga kärlek” som har varit drivande och att hon var desperat efter Z och Ks liv tillsammans. Hennes besatthet drev henne till förföljelse med starka manipulativa inslag som i sin tur ledde till den hänsynslösa gärningen. Hon bedömdes inte handlat under en psykisk störning, men frågan är om inte hennes känslor kan ses som en slags ”störning”. HovR försöker verkligen förklara och beskriva hennes känsloliv och hur hennes kärlek har legat till roten till det hela. Uttryck som att ”Z och barnen har stått i vägen” och ”olycklig kärlek” återfinns i domen för att förklara varför det brutala mord och mordförsök har skett. HovR dömde inte mildare än TR, men genom att de beskrev K på detta sätt kan det öka demoniseringen av K. Hon ville så gärna ha en familj att hon försökte undanröja Z och hennes barn. Hon hade inte heller någon relation till Z eller barnen, utan såg de bara som ett hinder. Hennes besatthet låg hos M. Det kan ses som särskilt kallt eftersom hon ”bara” ville ta deras plats. Tidigare hade hon bara riktat sig mot M och försökt straffa honom. Men ingen av instanserna bedömde detta som ett straff mot M, utan att K ville komma in i familjen. Hon har blivit ”galen av kärleken och

---

³⁸ Kordon & Wetterqvist s. 47.

besattheten” av M och agerat. I det här fallet stämmer onda kvinnan tesen in. Hon har inte agerat för att komma undan en förtryckare, hon hade ingen närmare relation till sina offer, hon använde en hammare och brottet var särskilt brutalt och riktade sig mot skyddslösa barn.

Eftersom det är färre kvinnor som mördar kanske man måste måla upp en bild kring dem och ge förslag på motiv för att försöka förstå varför de har begått ett brott istället för att acceptera att de faktiskt har gjort det.

4 Sammanfattande analys

Utifrån litteraturstudien och brottmålsanalysen ska följande frågeställningar försöka bevaras med hänsyn till genusrättsperspektivet, den feministiska analysen och de två teserna:

- Vad finns det för yttre påverkningar som kan forma bedömningen av kvinnliga gärningspersoner?
- Hur resonerar domstolarna vid dödligt våld av kvinnor jämfört med män?
- Är det någon skillnad i påföljd mellan dem?

Det finns yttre påverkningar som formar domstolens bedömning. Stereotyper och fördomar om hur kvinnliga gärningspersoner ska agera både i rollen som kriminell och som kvinna. Båda teserna ger olika grund till olika behandlingar beroende på hur väl den kvinnliga gärningspersonen uppfyller den normativa bilden av en bra kvinna. Vad som är en bra kvinna speglas av samhällets förväntningar och den sexuella dikotomin. Brottmålsanalysen visar att de kvinnor som har en bakgrund från misshandel har större chans att bli dömda enligt ridderlighetstesen, om de beter sig som den normativa kvinnan. Om de mördar för att komma ur ett förhållande, även fast det inte är nödvärn, bedöms det lindrigare än när de har andra motiv. De har fortfarande mördat, men genom ”the battered women syndrom” som tillskriver den kriminella kvinnan vissa egenskaper tar man bort en del av ansvaret. Man hittar olika psykiska störningar som kanske inte har framträtt sedan tidigare som har nedsatt förmågan att påverka deras handlingar. Förlorad impuls kontroll/impulsiv läggning är egenskaper som beskriver den kriminella kvinnan, vilket som visat sig i de undersökta brottmålen. Om hon anses som mer impulsiv är hon mindre ansvarig eftersom hon inte har gått allt för långt från sin kvinnliga könsroll. Ju mer ansvarig och medveten hon är, desto farligare är hon och desto mindre kvinnlig. Exempelvis hon som knivhögg sin pojkvän mitt i natten. Hennes handling beskrevs som impulsartad, fast hon väntade tills pojkvännen hade somnat innan hon angrep honom. Det kan jämföras med Göta hovrätt mål nr B 2735-09. Han anföll sin flickvän på ett likartat sätt, men hans handlande beskrevs inte som impulsartad, bara att det saknades

noggrann planering. Genom att säga att kvinnan var impulsiv tar man bort en del av hennes medvetna val från handlingen, medan hos mannen så var han medveten även om han inte hade planerat handlingen. På så sätt fortsatte kvinnan att vara ett offer för sina handlingar och därmed inte en kallblodig mördare.

De kvinnorna som har bedömts enligt onda kvinnan-tesen är också offer, men av helt andra omständigheter. Exempelvis kvinnan som mördade två barn och försökte mörda deras mamma för sin kärleks skull. Hon beskrevs som besatt av tanken att få vara med mannen och att det var hennes besatthet som drev henne till det. Utan den olyckliga kärleken hade hon aldrig beväpnat sig med en hammare och slagit ihjäl två barn. Hon var farlig, men det var hennes kärlek som drev henne och fick henne att handla. Samma sak med hon som mördade sin kärleksrival. Fokuset ligger på relationen till mannen, även om det inte är han som har blivit fysiskt skadad i de här fallen. Ingen av kvinnorna kände sitt offer särskilt väl, utan offren stod i vägen för dem. Eftersom det inte finns något annat bakomliggande motiv går det inte att behandla dem mildare.

Inte i någon av brottmålen ursäktar domstolen de kvinnliga gärningspersonerna, men de försöker ändå se en förklaring till brottet på ett annat sätt än hos de manliga gärningspersonerna. Det visar på att kön spelar roll. Ingen man beskrivs som impulsiv, medan ingen kvinna är kalkylerande fast de har planerat och förberett mordet. En man är svartsjuk, medan en kvinna är olyckligt kär eller förtvivlad och på gränsen till eller är desperat. Fast mannen bedöms ha ”tappat besinningen” är han aldrig förtvivlad eller desperat. Tappar besinningen gör man i stunden, medan förtvivlad och desperat anspelar på att kvinnan är känslös och påverkad av omständigheter under en längre tid. Det tar bort en del av ansvaret och minskar hotet mot dels omgivningen och dels den traditionella könsrollen.

Med de kvinnliga gärningspersonerna var det mest mellan instanserna som påföljderna skiljde sig och inte jämfört med de manliga gärningspersonerna.

Instanserna bedömde omständigheter så som psykisk störning olika för att avgöra om kvinnan hade något ansvar. Instanserna tog större tolkningsutrymme hos kvinnorna än hos männen. Det visar sig tydligare hos männen, där instanserna är mer eniga om vad det är som har hänt och hur mannen är ansvarig.

Slutligen ska frågeställningarna försöka sammanfattas. Det finns yttre omständigheter som påverkar bedömningen av kvinnliga gärningspersoner. Fördomar om gärningspersoner, kvinnor och män påverkar hur man ser en kvinnlig gärningsperson. Samhällets värderingar och normer är svåra att plocka bort vid en rättsprocess, vilket även visar sig i de undersökta brottmålen. Domstolen letar efter ursäkter eller förklaringar till varför den kriminella kvinnan har begått ett brott. Ursäkten eller förklaringen använder domstolen sedan vid påföljdsvalet. Sammanfattningsvis, går det att säga att det finns skillnader beroende på ens kön i rättsprocessen. Det ska dock påpekas att brottmålsanalysen är baserad på få antal mål och det behöver således inte betyda att rättstillämpningen ser ut så här i alla brottmål med kvinnliga gärningspersoner.

Käll- och litteraturförteckning

KÄLLOR

Tryckta källor

Offentligt tryck

Myndighetspublikationer

Hollari, Solveig, "Kvinnors brottslighet": Ekström, Louise (red.) (2008). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007*. Rapport 2008:23. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Även tillgänglig på <www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180006972/2008_23_brottsutvecklingen.pdf> (Senast hämtad 2017-05-17)

Elektroniska källor

Brottsförebyggande rådet, Mord och dråp <<https://www.bra.se/brott-ochstatistik/brottsutvecklingen/mord-och-drap.html>> (Senast hämtad 2017-05-22. Senast uppdaterad 2017-05-15.)

LITTERATUR

Asp, Petter & Ulvängen, Magnus (2013). *Kriminalrättens grunder*. 2., omarb. uppl. Uppsala: Ilustus

Diesen, Christian, "Del 3 Processrättsligt perspektiv: om positive och negative särbehandling i straffprocessen": Diesen, Christian, Lernestedt, Claes, Lindholm, Torun & Pettersson, Tove (2005). *Likhet inför lagen*. Stockholm: Natur och kultur

Belknap, Joanne. (2014[2015]). *The invisible woman: gender, crime, and justice*. Fourth edition. Stamford, CT: Cengage Learning

Kordon, Suzanne & Wetterqvist, Anna (2010). *Gärningsmannen är en kvinna: en bok om kvinnlig brottslighet*. [Ny uppl.] Stockholm: Blue Publishing

Mallicoat, Stacy L. (2012). *Women and crime: a text/reader*. Thousand Oaks, CA: SAGE

Morrissey, Belinda (2003). *When women kill: questions of agency and subjectivity*. London: Routledge

Naffine, Ngaire (1997). *Feminism and criminology*. Oxford: Polity

Pettersson, Tove, "Del 2 Kriminologiskt perspektiv: diskrimineras personer med utländskt bakgrund av rättsväsendet": Diesen, Christian, Lernestedt, Claes, Lindholm, Torun & Pettersson, Tove (2005). *Likhet inför lagen*. Stockholm: Natur och kultur

Ross, Jeffrey Ian (red.) (2009). *Cutting the edge: current perspectives in radical/critical criminology and criminal justice*. 2nd ed. New Brunswick: Transaction Publishers

Wykes, Maggie & Welsh, Kirsty (2009). *Violence, gender and justice*. London: SAGE

Yourstone Cederwall, Jenny (2008). *Violent female offenders: facts and preconceptions*. Diss. (sammanfattning) Stockholm: Stockholms universitet, 2008

Yourstone Cederwall, Jenny, Wenander, Diana & Långström, Niklas (2014). *Psykisk hälsa bland fängelsedömda kvinnor i Sverige*. Norrköping: Kriminalvården

Åkerström, Malin, "Annie – en motberättelse": Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.) (2001). *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur

Rättsfallsförteckning

Svea hovrätt

B 6764-10

B 8390-08

B 9047-11

B 9585-16

B 5950-10

Hovrätten för nedre Norrland

B 2437-16

B 1137-12

Göta hovrätt

B 2735-09

B 380-15

B 93-15

Hovrätten för västra Sverige

B 4101-07